

za pobjedu Osovine. Lang izričito tvrdi da je Švajcarska bila saveznica nacističkog varvarstva i izdajnik antifašizma, a zašto za to nije odgovarala, zaslužan je hladni rat.

Debata oko uloge Švajcarske u ratu pobudila je duboke sumnje u neutralnu finansijsku ulogu i humanitarni značaj Švajcarske. Da li je Švajcarska bila važan oslonac Hitlera i koje su bile realne mogućnosti male države u vremenu ekspanzije nacizma? Kritički historičari insistirali su da je reč saučestvovanju u zločinima, a oprezniji su se pitali da li se Trećem Rajhu tada mogao pružiti otpor? Otvoreno je pitanje da li je realpolitika malih država na velikim historijskim prekretnicama nemoralna?

Snažna i široka kritika uloge Švajcarske u ratu razbila je nacionalnu mitologiju – idealnu sliku male države koja je bila izvan svetskih sukoba i koja se starala o dobrobiti svojih građana. Švajcarska nije bila navikla na kritiku koja je ponavljala da su mir i obilje kupljeni moralnom ravnodušnošću. Da li je bilo pogrešno voditi realnu spoljnu politiku koja nije robovala moralnim vrednostima? Ili se različiti odgovori na gornje pitanje mogu objasniti razlikom između realpolitičkog i idealističkog viđenja spoljne politike (Widmer 1998)? Prvo viđenje, naime, uzima svet takvim kakav je, a drugo onakvim kakav treba da bude. To je razlika između Tukidida i Platona. Svaka spoljna politika traži svoj put između pomenuta dva pola. Realpolitičari više vode računa o bezbednosti države, dok idealpolitičari drže da su ljudska prava iznad bezbednosne strane. Načela UN su programi idealne politike koju narušavaju velike sile. Sa nestankom hladnog rata klatno se pomera ka idealnoj politici: bezbednost je osigurana, sada su na redu ljudska prava. Švajcarska nije bila jedina zemlja koja je vodila neherojsku neutralnu politiku. Male zemlje bile su daleko više upućene na ovaj kurs, dok je prostor za izbor između načela i pragmatizma bio rezervisan uglavnom za velike i samostalne države. Karl Šmit je pretio neutralnima, ali i američki podsekretar Stuart Ejzenstat. Koliko je bio u pravu Tomas Džeferson kada je opominjao da postoji samo jedan moral: isti za državu i pojedince? U kom stupnju je ovo visoko načelo u praksi ostvarljivo, odnosno koja mu je cena? U diplomatiji malih zemalja treba daleko više umeća i snalažljivosti nego kod velikih da ih politika, koja uvek goni u kompromis, ne učini ravnodušnim prema načelima. Realpolitičar se sa tim lakše miri, dok idealpolitičar, stremlje iznad "morale provisoire". Premda je ovaj drugi moralno nadmoćniji, po pravilu je manje uspešan od prvog. Da li je Švajcarska dospela na optuženičku klupu zbog toga što se sa nestankom hladnog rata politika pomerila ka idealpolitičarima, kao što tvrdi njen diplomata Widmer? Ova ocena bi se možda i mogla prihvatiti, ali samo ukoliko se previdi materijalna pozadina švajcarskih debata oko prošlosti. Widmerova odbrana švajcarske politike, kao nužne realpolitike svake male zemlje, postaje neuverljiva ako se imaju na umu interesi njenih vladajućih krugova, tj. velike finansijske dobiti koje su ovi izvukli iz rata. Da nije izbila na videlo pljačka žrtva nacizma možda bi Švajcarska i mogla da opravda vlastitu realpolitiku sa tezom o uzaludnošću otpora Trećem rajhu.

Međutim, ovde nije reč samo o akademskoj i medijskoj debati oko mogućnosti ili nemogućnosti otpora fašizmu, već o mnogo složenijim stvarima. Nisu prozvani samo političari nego i važni sektori industrijskog i finansijskog kapitala. Naglo je porastao značaj